

СЛАЂАНА Д. АНЂЕЛКОВИЋ

Географски факултет

Београд

ЗОРИЦА Ч. СТАНИСАВЉЕВИЋ ПЕТРОВИЋ*

Филозофски факултет

Ниш

УДК 37.014:316.7

Прегледни рад

Примљен: 23.03.2014

Одобрен: 18.04.2014

ПОТЕНЦИЈАЛИ САВРЕМЕНЕ ШКОЛЕ ЗА ОЧУВАЊЕ ТРАДИЦИЈЕ И КУЛТУРЕ**

Сажетак: Реформски процеси у савременој школи усмерени су ка модернизацији школског рада, осавремењивању метода учења, увођењу нових облика наставног рада у циљу усклађивања са школама и школским системима европских земаља. У том контексту актуелизује се питање потенцијала савремене школе, као базичне институције за васпитање и образовање, за очување националне традиције и културе.

Промене у школи у делу планирања и програмирања, посебно школски програм, као и поједини изборни предмети, пружају значајне могућности за очување народне традиције и културних вредности. Циљеви и исходи васпитања и образовања усмерени су између осталог, ка формирању ставова, уверења и система вредности, развоју личног и националног идентитета, поштовању и неговању матерњег језика, традиције и културе. За остваривање тако вредног циља изузетан значај има изборни предмет Народна традиција, који је заступљен у основним школама од I до IV разреда. Циљеви, задаци и садржаји овог предмета на непосредан начин утичу на развој активног и стваралачког односа ученика млађих разреда према очувању природне и културне баштине.

Кључне речи: школа, школски програм, традиција, култура, ученици

Након 2000. године у нашем друштву изражена је тежња за суштинским политичким, економским и социјалним реформама, ук-

---

* slandjelkovic@gmail.com

** Рад је настао у оквиру пројекта Модели процењивања и стратегије унапређивања квалитета образовања у Србији (179060) и Традиција, модернизација и национални идентитет у Србији и на Балкану у процесу европских интеграција (179074), које финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

ључујући економску либерализацију, нове моделе приватизације, демократизацију, отвореност за међународну сарадњу, идеје регионализације, децентрализације. Процес општих друштвених реформи довео је до значајних импликација у систему васпитања и образовања, које су највидљивије у делу реформисања школског система и школе. Реформе у школском систему усмерене су ка усклађивању нашег школског система са системима развијених европских земаља и стварању јединственог европског простора образовања. У складу са таквом тенденцијом иницирани су важни кораци за промене у школском систему попут измене закона о основном и средњем образовању, измена у наставним плановима програмима, увођење изборних предмета и сл.

Промене у званичним законским и програмским документима у циљу усаглашавања са европским образовним тенденцијама, као и промене у школској пракси, актуелизовале су питање очувања сопственог педагошког наслеђа, националне традиције и културе. У том контексту издваја се питање „како је могуће обезбедити развој школског система који би се темељио на најновијим научним сазнањима о претпоставкама ефикасног и квалитетног школског рада и који би пратио тенденције у развоју европских школских система ... уз уважавање сопствене образовне традиције“ (Hebib, Spasenović, 2010: 381). У научној и стручној јавности ово питање је изазвало бројне полемике, те се с правом може сматрати „једним од кључних изазова са којима треба да се суочимо у процесу реформе школског система. (Hebib, 2013: 83).

У том контексту поставља се питање могућности школа као базичних институција за васпитање и образовање, за очување народне традиције и културног наслеђа. Наиме, критичари актуелне реформе, између осталог, наводе да није добро некритичко прихватање страних модела школа „без брижљивог прилагођавања и узимања у обзир постојећег стања, разлика у традицијама, култури, схватањима, националним циљевима, расположивим материјалним средствима, условима рада“ (Каменов, 2006:15).

Очување културне баштине и реформски процеси у школи

У циљу усклађивања са развијеним европским образовним системима креирана је нова политика образовања и постављене су опште смернице за промене у систему васпитања и образовања обједињене у документу под називом *Квалитетно образовање за све – пут ка развијеном друштву* (2002). За остваривање постављене визије школског сис-

тема, изађена је стратегија које би омогућила остваривање јединственог циља - квалитетног образовања за све (Стратегија развоја образовања до 2010 и 2020. године). У поменутиим документима, међутим, мало пажње је посвећено очувању националне културе и традиције, што у контексту општих глобалних тенденција, може представљати веома деликатан проблем. Наиме, сматра се да је у процесу глобализације и транзиције неопходно додатно ангажовање на пољу васпитања и образовања у циљу очувања сопственог националног идентитета (Јовановић, 2011).

Васпитање за културни и хуман однос према националној баштини у актуелним условима друштвених промена има посебну важност, јер наша традиција и култура представљају знак наше препознатљивости у глобалном свету. Сходно томе, неопходно је да један од значајних циљева васпитања и образовања у школама буде развој активног односа младих према националној традицији и култури. Однос према духовним, материјалним и природним ресурсима националне баштине одсликава и степен развоја личне културе сваког појединца. У том погледу очување културне баштине, традиције, обичаја је свакако од посебног значаја за сваку државу, али и за сваког појединца. Упознавање са традиционалним културним вредностима, у том контексту чини саставни део личне културе сваког појединца.

Познавање сопственог наслеђа, посматрано са аспекта развоја сваког појединца има изузетан значај и делује веома подстицајно на развој целокупних потенцијала ученика. Традиција ученицима пружа знања о садржајима на којима су израсли, на којима се темељи читаво друштво и култура, она упућује на проверене духовне матрице, оспособљава за критичко и одговорно просуђивање друштвених околности. У том контексту проучавање традиције, омогућава да појединац заузме став о питањима даљег развоја друштва и активно се укључи у решавање актуелних проблема. Очување традиције и културних вредности значајно је са аспекта личног развоја сваког појединца, јер на индивидуалном нивоу „развија осећање сигурности, безбедности и припадности коју појединац добија када се везује за заједничко дело својих предака“ (Станисављевић Петровић, Видановић, 2011: 380). Посматрано са педагошког становишта садржаји традиције и културе омогућавају учење и стицање знања у аутентичним амбијентима, који чине свакодневицу живота ученика, чиме додатно омогућава повезивање школе и локалне средине (Анђелковић, Станисављевић Петровић, 2013).

Имајући у виду значај очувања традиције и културне баштине за друштво у целини, али и за сваког појединца, као једно од суштинских издаваја се питање систематског и организованог деловања друштва у

правцу развоја и неговања ових значајних вредности. Познато је у том процесу посебан значај има организовано васпитање и образовање, пре свега школски систем сваке државе. Неспорно је да са развојем активног односа према националној баштини треба кренути од најранијег узраста, од предшколских установа, а затим наставити у котинуитету на наредним ступњевима школовања. У систему установа које могу значајно допринети очувању тековина традиције и културе, посебно место припада школама. Наиме, познато је да је школа, посебно основна, један од значајних фактора за преношење традиције и културних вредности млађим генерацијама. Посматрано кроз историјску перспективу школа је одувек била „у средишту свих људских заједница центар за ширење просвете и културе“ (Трнавац, 2005:65).

У сваком друштву, школа је имала за задатак да чланове друштва, посебно најмлађе, култивише, да их усмери, односно образује и васпитава. У том погледу у школи су одувек постојала настојања настоји да се негује традиција, обичаји, етос. Посматрано кроз историјску перспективу у развоју школе, садржаји везани за националну традицију и културу, углавном су чинили саставни део садржаја образовања, односно део курикулума. Премда је и данас присутно настојање да се ти садржаји уграде у школски курикулум и чине саставни део садржаја образовања на свим нивоима школског система, чини се да ови садржаји нису заступљени у довољној мери. Осим тога, за развој *активног односа* младих према традицији и култури сопственог народа није довољна само имплементација садржаја, већ су битне наставне ситуације и начини деловања које, у данашњој школи, свакако треба мењати. У суштини овај сложени задатак захтева дубље промишљање традиције у контексту васпитно образовног деловања са нагласком на хуманом, креативном, когнитивном и афективном значењу односа баштине и васпитања (Брајаčić, Куšчевић, 2008). Наиме, познато је да је у раду са младима од посебне важности подстицање истраживачког и стваралачког комуницирања са баштином уз чију помоћ дете постаје активни учесник у друштвеном окружењу, компетентан за укључивање у друштвени живот. У том контексту као једно од суштинских питања издваја се питање како остветити, оживотворити и презентовати садржаје везане за националну традицију и културу, како их интегрисати у васпитно образовни систем као креативну парадигму. Сматра се да одговор лежи у активирању и сензибилизацији ученика према садржајима везаним за културу и традицију. На тај начин отвара се могућност да и сами ученици у будућности постају ствараоци вредних дела културе и традиције, носиоци вредности које ће и они неком оставити у наслеђе (Брајаčić, Куšчевић, 2008).

Имајући у виду значај очувања културе и традиције, као и актуелне промене у школском систему веома је значајно размотрити потенцијале савремене школе у делу неговања и развоја позитивног односа ученика према овим вредностима. У школи, као базичној установи за васпитање и образовање преношење традиције и културних вредности, може се одвијати на најмање два нивоа: *путем наставе* (наставне активности, наставни предмети, уџбеници), као и *путем слободних активности* које се организују ван часова редовне наставе, а које су усмерене на неговање традиције и културе (различите секције и клубови ученика, нпр. фолклорна секција, књижевни клуб и сл).

У основној школи, у оквиру наставних предмета путем којих је могуће деловати на очување културе и традиције, посебно се издвајају Српски језик и књижевност, Историја, Географија у старијим разредима. Међутим, како је са развојем активног односа према култури и традицији значајно почети на што млађем узрасту, посебно се истиче и значај наставних садржаја у млађим разредима основне школе (Ћалић, 2011). У млађим разредима основне школе изузетну важност на пољу упознавања народне традиције и културних вредности имају предмети Српски језик, Свет око нас и изборни предмет Народна традиција, а поједини аутори посебно истичу могућности за неговање народне традиције у оквиру музичке културе (Никшић, 2009; Судзиловски, Ћалић, Ивановић, 2012).

Сматра се да реформске промене у основном образовању које се односе на област планирања и програмирања, пре свега увођење *школског програма, развојног планирања и увођење изборних предмета* пружају могућности деловање у правцу очувања традиције и културе. Наиме, у њима се отвара могућност за планирање рада школе у складу са њеним специфичностима, где се отвара перспектива за планирање садржаја везаних за очување традиције и културне баштине у складу са потенцијалима локалног окружења. У документу *Опште основе школског програма* (2003) који се односи на промене на нивоу обавезног образовања у области планирања и програмирања рада школе, заступљено је реформисање наставе на основама новог школског програма. У школском програму је јасно постављен статус предмета који су обавезни за све, али је остављен простор за развој индивидуалности и посебности школа, одговорну професионалну аутономију и иницијативу наставника и школа, укључивање свих битних организација и њихових носилаца, као и могућност за стално усавршавање и побољшавање. У циљевима и исходима школског програма, међутим само делимично су обухваћени елементи који се односе на очување традиције и културе.

Наиме, у истом документу наводи се да образовање доприноси добробити и развоју друштва и културе тако што (1) Омогућава развој осећања припадности социјалним групама и друштву у целини, као и осећања припадности ширем европском простору (2) Оспособљава ученике да активно доприносе очувању и неговању традиције и културе (3) Оспособљава ученика да активно доприносе економском, демократском и културном развоју друштва (4) Оспособљава ученике да заштите сопствене потребе и интересе и да изграде и очувају личну аутономију и интегритет без нарушавања аутономије и интегритета других особа (5) Развија међусобно уважавање, сарадњу и солидарност између припадника различитих социјалних, етничких и културних група и да активно доприноси друштвеној кохезији (6) Подржава процесе међународне интеграције земље (7) Развија свест о значају заштите и очувања природе и природних ресурса (Опште основе школског програма, 2003: 22).

Садржаји намењени очувању традиције и културе заступљени су и у оквиру званичног наставног плана. Наиме, према наставном плану из школске 2010/2011. године, обавезни предмети у првом циклусу (први, други, трећи и четврти разред) су: Српски језик, Страни језик, Математика, Свет око нас, Природа и друштво, Ликовна култура, Музичка култура, Физичко васпитање, језик националне мањине, ако се настава реализује на том језику и Српски језик за школе националних мањина у којима се настава реализује на матерњем језику националне мањине. У истом циклусу наставним планом су предвиђени следећи изборни предмети: Верска настава и Грађанско васпитање, Народна традиција, Рука у тесту - Откривање света, Чуvari природе, Лепо писање, Од играчке до рачунара, Матерњи језик са елементима националне културе, Шах.

Из корпуса изборних предмета са аспекта очувања традиције и културе посебно место припада наставном предмету Народна традиција. Сам назив, као и циљеви и садржаји овог предмета указују да је реч о предмету, који је посебног значаја за очување националне културе и традиције, предмету који у нашим школама, на жалост има статус изборног предмета.

Народна традиција у основној школи

Вишедеценијско атеистичко опредељење у нашој земљи оставило видан и готово неизбрисив траг у свести становништва Србије (Крел, 2005). Услед губљења континуитета са сопственом традицијом очекивано је да се поновно враћање изворним вредностима одвија се уз извесне тешкоће. У том смислу, увођење изборног предмета Народна

традиција у основне школе представља један од покушаја да се традиција и култура нашег народа представи најмлађим ученицима. Разлог за увођење посебног наставног предмета је спречавање одумирања многих важних елемената традиционалне културе и њихов нестанак из праксе, односно из свакодневног живота.

Сматра се да непосредно увођење најмлађих генерација путем одговарајућих наставних садржаја и метода рада може утицати на одржање традиције и културе и спречити, или бар успорити процес њеног нестајања. Правилним и правовременим упознавањем младих са традицијом и културом сопственог народа постижу се и многа друга добра: развијање свести о себи, о сопственом националном идентитету, о свом народу, формирање представе о континуитету и укорењености и сл.

Изборни предмет Народна традиција има прецизно дефинисане циљеве, задатке и садржаје за сваки разред. Основни циљ овог предмета је да уведе ученике у активности ревитализације традиције и културе сопственог народа, да спречи убрзано одумирање важних елемената традицијске културе из праксе и да код ученика развија свест о самима себи и свом месту у свету различитих и једнаких. У Службеном гласнику Републике Србије 1/2005 прецизирани су општи и специфични циљеви и задаци предмета Народна традиција. Према овом документу општи циљеви овог предмета су следећи: да конкретним примерима из праксе подстакну истраживачки рад наставника и сталну размену информација са ученицима у циљу што бољег сагледавања садржаја локалне традицијске културе; да се код ученика развије свест о себи самима, свом месту у свету сличних и различитих и формирање представа о континуитету и укорењености.

Са тако одређеним општим циљевима усклађени су и специфични циљеви који се односе на: „схватање важности непосредног повезивања Народне традиције са темама у оквиру обавезних наставних предмета; да оригиналним идејама подстакну наставнике да поштујући локални идентитет и традицију делују креативно, а блиско ученицима на пољу јачања свести о значају неговања народне традиције, да указује на значај и вредности организовања изложби, приредби и других манифестација са децом током целе године; успостављање и развијање квалитетне сарадње са непосредним окружењем у циљу систематизације и рекапитулације усвојеног, надограђеног знања; на схватање изборног предмета Народна традиција као интердисциплинарног средства за лакше савлађивање нових и непознатих чињеница; указивање на неопходност тимског рада при реализацији садржаја локалне традицијске културе“ (Службени гласник РС-Просветни гласник, 2005:65).

На основу општих и специфичних циљева предмета Народна традиција може се закључити, да овај предмет, иако је у статусу изборног, заузима значајно место на пољу очувања културе и традиције, посебно на локалном нивоу. Наиме, сматра се да предмет Народна традиција треба да допринесе очувању континуитета у традицији и култури народа, да ученици „стичу свест о себи и свом месту у свету сличних и различитих, формирају представе о континуитету односно оним елементима друштвеног живота која су попут неписаних правила актуелна у средини у којој дете живи, укореењености...Посебно се истиче значај локалне традиције“ (Крел, 2005: 265).

Идеја о увођењу овог предмета у школе, већ на самом почетку је наишла на позитивно мишљење шире друштвене заједнице, али је такође, од самог почетка било јасно да ће увођење овог предмета пратити тешкоће, пре свега стручне и организационе природе. Као један од значајних проблема наводи се да у креирању наставног плана и програма за овај предмет нису консултовани стручњаци са катедре за етнологију и антропологију, као и стручњаци других сродних дисциплина. Међутим, без обзира на постојеће нејасноће и проблеме, Министарство просвете и спорта је школске 2004/2005. године за ученике првих разреда увело изборни предмет *Народна традиција*. Садржаји предмета Народна традиција постављени су тако да се ученицима првог разреда, дакле већ на самом почетку школовања представи традиционални начин живота у циљу упознавања свега оног што је претходило савременом начину живота. Предвиђено је да се са изучавањем изборног предмета Народна традиција настави до четвртог разреда. У ту сврху Министарство просвете је за сваки разред предвидело циљеве и задатке. Циљеви и задаци предмета Народна традиција садржани су у 5 целина:

1. продубљивање знања о фолклорним празницима, биљкама, кући, занатима;
2. стицање елементарних знања о традиционалним облицима транспорта и транспортним средствима и њиховом значају за живот људи у селу и граду;
3. упознавање различитих музичких инструмената и њихове улоге у традицији и култури;
4. упознавање са носиоцима народне традиције;
5. схватање важности чувања и неговања народне традиције

С обзиром да је Народна традиција у основним школама изборни предмет, он није обавезан за све ученике, а опредељивање за предмет зависи од личног интересовања деце и њихових родитеља. Предмет је заступљен са једним часом недељно, као и остали изборни предмети, с

тим што је остављена могућност да деца размењују научено са родитељима или другим одраслим и старијим члановима код куће. Међутим, увођење предмета Народна традиција у школе, изазвало је извесне проблеме који се односе потребне квалификације за предавање овог предмета, недостатак уџбеника и др. Наиме, због тога што Министарство просвете нема довољно економских средстава за примање квалификованих људи за овај предмет, најчешће је настава поверена учитељима или неком из редова наставника са високим образовањем. Таква решења у битној мери утичу на квалитет наставе и знања која се пружају ученицима.

Интересантно је да и поред постојећих тешкоћа, овај предмет изазвао велико интересовање ученика, посебно у градским срединама, док је у сеоским срединама присутна тенденција избегавања овог предмета. Према резултатима истраживања (Шапоњић, 2009) које је спроведено у чачанским основним школама, може се закључити да је изборни предмет Народна традиција је различито прихваћен у градским и сеоским срединама. Квалитет наставе зависио је од личног става учитеља и степена неговања традиције и културе у породицама ученика. За учитеље овај предмет је представљао нови изазов, да насупротив вишедеценијском слабом познавању традиционалних и културних вредности, прихвате предавање овог предмета за који нису посебно оспособљавани током иницијалног образовања. Добра страна тога тога је да учитељи могу бити додатно мотивисани за самостално креирање наставног процеса, што могу бити додатно инспирисани да науче више о традицији и култури сопственог народа, како би ученицима пружили исправне информације о одређеној теми. Значајан проблем у почетку је и недостатак посебног уџбеника за предмет, тако да се сазнања о темама узимају из већег броја извора. Према наводима С. Шапоњић „без обзира на све тешкоће везане за сам избор предмета, недостатак довољно обученог кадра, као и недостатак уџбеника, у школама Чачка, велики број деце похађа наставу предмета Народна традиција“ (Шапоњић. 2009:65).

С обзиром на значај овог предмета, као и интересовање ученика, сасвим је оправдано разматрати могућности за његово унапређивање и даљи развој, као и за промену статуса од изборног у обавезни предмет. Разлози за промену статуса предмета су свакако вишеструки: почев од тога да свако мора знати ко је и где су му корени, до значаја за очување традиције и културе једног народа на ширем друштвеном плану.

Значај овог предмета посебно се актуелизује у условима данашњице, када у савременом свету, том глобалном мас – медијском селу, према наводима Љ. Милосављевића, расте тенденција поништавања

културних идентитета. Према наводима овог аутора у процесу глобализације „велики и моћни имају потребу и (не)природну жељу да сопствену културу и систем вредности учине доминантним, универзалним“ (Милосављевић, 2004: 29). Поред глобализацијских трендова исти аутор помиње и „склоност Срба да се лако лишавају сопственог идентитета“ што ствара реалну могућност да се они „лакше и брже и знатно пре других (малих и суседних народа) лише своје етничке посебности“ (Милосављевић, 2004: 32-34).

У том контексту наставни предмет Народна традиција има не само васпитно-образовни, већ и шири друштвени значај, те је сасвим оправдано да статус овог предмета има карактер обавезног. Садржаји овог предмета у корелацији са другим предметима од националног значаја отварају перспективу да реформисана школа, сада, а и у будућности, на адекватан начин остварује изузетно вредне циљеве и задатке везане за очување и неговање традиције и културе, односно развој активног и креативног односа млађих генерација према традицији и културним вредностима сопственог народа.

Закључак

Актуелне реформске промене у друштву оставиле су трага на систем васпитања и образовања, посебно на школе, као базичне установе за васпитање и образовање. Значајне промене у школском контексту усмерене су ка модернизацији наставних планова и програма, иновирању метода и облика наставног рада, осавремењивању школске културе. Промене у школи усаглашене су са законским и програмским документима у којима се промовише модернизација школе и школског рада у циљу усклађивања са европским системима школства, чиме се актуелизује питање потенцијала школа за очување традиције и културног наслеђа.

Сматра се да се у школама на различите начине може утицати на очување традиције и културе, путем наставних предмета, уџбеника, организовања ваннаставних, посебно слободних активности које су усмерене на неговање традиције и културе. У оквиру наставних предмета посебно се издваја изборни предмет *Народна традиција*, који је о основној школи заступљен са једним часом недељно, од I до IV разреда. Значај овог предмета, и потреба за његовим проучавањем, како на индивидуалном, тако и на ширем друштвеном плану су неспорани. Спорна су, међутим питања која се односе на статус предмета (да ли с обзиром

на значај, циљеве и задатке и даље треба да остане у статусу изборног предмета?), као и питања броја предвиђених часова за реализацију овог предмета (свега један час недељно, односно 36 часова годишње).

С обзиром изузетну вредност овог предмета за очување традиције и културе, садашња решења, везана за статус предмета и број часова са којима је заступљен, нису задовољавајућа. Стога је неопходно да се у наредном периоду пронађу адекватна и конструктивна решења у којима ће елементи модернизације школе бити усклађени са елементима традиције и културног наслеђа.

Литература:

1. Anđelković, Slađana i Stanisavljević Petrović, Zorica (2013): *Škola i neformalni obrazovni konteksti*, Geografski fakultet, Beograd
2. Brajačić, Marija i Kušćević, Dubravka (2008): Prirodna i kulturna baština u kontekstu učenja za održivi razvoj u nastavi likovne kulture, u *Cjeloživotno učenje za održivi razvoj*, (157-162), Svezak 2. ur. Uzelac, V. Vujičić, L., Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka
3. *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (2003) Službeni glasnik Republike Srbije br. 62/03, 64/03, 58/04 i 62/04
4. Jovanović, Natalija (2011): Obrazovanje u tranziciji, *Kultura polisa*, 8 (15): 335-340
5. Kamenov, Emil (2006): Evolucija srpske prosvete po ugledu na evropsku. *Evropske dimenzije reforme sistema obrazovanja i vaspitanja*, (13-17), ur. E. Kamenov, Filozofski fakultet, Odsek za pedagogiju, Novi Sad
6. Kovač Cerović, Tinde i Levkov, Ljiljana (prir.) (2002): *Kvalitetno obrazovanje za sve put ka razvijenom društvu*, Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije, Beograd
7. Krel, Aleksandar (2005): *Tradicionalne takmičarske igre kao instrument socijalizacije u Tovarištu*, Etnografski institut SANU, Novi Sad
8. Milosavljević, Ljubinko. (2004): *O tradicionalnom i modernom*, Zograf, Niš
9. Nikšić, Naka (2009): Negovanje narodne tradicije u nastavi muzičke kulture za mlađe raredne osnovne škole, *Inovacije u nastavi – časopis za savremenu nastavu*, 3: 107-112
10. *Opšte osnove školskog programa* (2003): Ministarstvo prosvete i sporta RS, Komisija za razvoj školskog programa, Komisije za obrazovne oblasti, Beograd
11. *Pravilnik o nastavnom planu i programu za prvi, drugi, treći i četvrti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja* (2006): Službeni glasnik RS - Prosvetni glasnik br.15/2006.
12. Stanisavljević Petrović, Zorica; Vidanović, Danijela (2011): Tradicionalni i moderni pristupi u strategiji razvoja školskog sistema, *Tradicija, modernizacija, identiteti 1* (prir.Božić, M. Mitrović, Lj.Stojić, G). Filozofski fakultet, Centar za sociološka istraživanja, Niš, 379-393

13. *Službeni glasnik RS-Prosvetni glasnik*, 3/2005.
14. *Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine*. Vlada Republike Srbije, Ministarstvo prosvete i nauke
15. *Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2010. godine*. Vlada Republike Srbije, Ministarstvo prosvete i sporta
16. Sudzilovski, Danijela; Čalić, Maja; Ivanović, Marija (2012): Muzika i narodna tradicija u nastavnim predmetima u mlđim razredima osnovne škole. *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta Užice*, 14, 255-266
17. Trnavać, Nedeljko (2005): *Školska pedagogija*. Beograd : Naučna knjiga
18. Hebib, Emina i Spasenović, Vera (2011): Školski sistem Srbije – stanje i pravci razvoja. *Pedagogija*, LXVI, 3, 373-383
19. Hebib, Emina (2013): *Kako razvijati školu*, Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet, Beograd
20. Šaponjić, Snežana (2009): *Muzeji u službi vaspitno-obrazovnih ustanova*, Narodni muzej, Čačak
21. Čalić, Maja (2011): Narodna tradicija u nastavnim sadržajima mlđih razreda osnovne škole. *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta Užice*, 13, 245-256

POTENTIAL OF MODERN SCHOOL FOR PRESERVING TRADITIONS AND CULTURE

Summary: The reform processes in the modern school are directed towards the modernization of school work, modernization of teaching methods, and the introduction of new forms of teaching in order to coordinate with schools and school systems of European countries. In this context, the question is the potential of modern schools, as institutions for basic education, to preserve the positive pedagogical heritage, traditions and culture.

Changes in school in the part of planning and programming, particularly school program, as well as some electives, provide significant opportunities for the preservation of folk traditions and cultural values. The goals of education are focused among other things, to the formation of attitudes, beliefs and value systems, development of personal and national identity, respect and nurture the Serbian language, traditions and culture of the Serbian people. For achieving that worth goal has a great importance elective Folk tradition, which is present in primary schools from I to IV class. The goals, objectives and contents of the object influence in a direct way to the development of positive attitudes in students of the lower classes to the preservation and cultivation of national traditions and culture.

Key words: school, school programs, traditions, cultures, students